

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТВОРЧОЇ УЧАСТІ СТУДЕНТІВ
ДИЗАЙНЕРСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У КОНКУРСНІЙ
ТА ВИСТАВКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ
ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ)**

Бондаренко І. В., канд. архітектури, доцент

Турчин В. В., канд. мистецтвознавства, доцент

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Анотація. У роботі розглядається проблема активізації творчої участі у проектно-виставковій та конкурсній діяльності студентів-дизайнерів. Визначені головні напрямки зазначеної діяльності залежно від дизайнерських спеціалізацій. Представлена організація навчального процесу з урахуванням конкурсної діяльності та її значення для адаптації до професійної діяльності.

Ключові слова: творчість, проектно-творча діяльність, конкурс, дизайн-освіта, дизайн, дизайнерська спеціалізація, виставкова діяльність, творча участь.

Аннотация. Бондаренко И.В., Турчин В.В. Организация творческого участия студентов дизайнерских специальностей в конкурсной и выставочной деятельности (на примере Харьковской государственной академии дизайна и искусств). В работе рассматривается проблема активизации творческого участия в проектно-выставочной и конкурсной деятельности студентов-дизайнеров. Определены главные направления указанной деятельности в зависимости от дизайнерских специализаций. Представлена организация учебного процесса с учетом конкурсной деятельности и ее значение для адаптации к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: творчество, проектно-творческая деятельность, конкурс, дизайн-образование, дизайн, дизайнерская специализация, выставочная деятельность, творческое участие.

The summary. Bondarenko I.V., Turchin V.V. Organization of creative participation of students of design specialities in competitive and exhibition activity (on an example of the Kharkiv State Academy of Design and Arts). In work the problem of activation of creative participation in project-exhibition and competitive activity of students-designers is considered. Mainstreams of the specified activity are determined depending on design specializations. The organization of educational process is submitted in view of competitive activity and her value for adaptation to professional work.

Key words: creativity, project-creative activity, competition, design-education, design, design specialization, exhibition activity, creative participation.

Постановка проблеми і зв'язок з науковими програмами. Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних умовах розвитку громадянської демократичної держави формується новітня світоглядна концепція, згідно якої людська особистість постає пріоритетною, з її унікальними інтересами, цінностями, здатністю до самовдосконалення, саморозвитку, самоактуалізації, самоосвіти, творчої діяльності. Розробка шляхів та методів удосконалювання творчої особистості є особливо актуальною для системи вищої освіти як важливої складової соціальної структури.

Слід відмітити, що творчість розуміється багатьма вченими (Б.Ананьєв, В.Буряк, П.Божкович, С.Рубінштейн, І.Лернер, Б.Коротяєв, М.Лазарєв) як діяльність, яка складається зі створення істотно нового об'єкту (продукту); — процес, який містить постановку і рішення проблем, нестандартних задач; це є форма пізнання дійсності, тощо.

Однією з ранніх робіт з дослідження процесу та стратегії „творчого мислення” є робота П.Енгельмейєра „Теорія творчості” [4]. Розвитку творчої активності студентів в навчальній роботі присвячені роботи Д.Гелярвської, Р.Шахової, Ю.Куфтирева, О.Ковальова, В.Мінеєва, Н.Нестерової, В.Свердлова та інш. Вивчення психологічних особливостей виконання окремих прийомів творчої діяльності порушують у дослідженнях О.Кабанов-Меллер, З.Калашникова, О.Лук. Розробці формування творчого мислення присвячені роботи Л.Андиферова, Д.Богоявленського, О.Матюшкіна, К.Славської. Такі вчені-мистецтвознавці, як І.Бологіна, С.Кузнецова, Б.Віннер, М.Шарандак, Л.Зінгер, розкривають сутність та специфіку процесу творчої діяльності. Умови, засоби і фактори розвитку творчої активності розглядають Д.Богоявленська, О.Лук, І.Шукіна. Проблема творчої діяльності у застосуванні до проектного процесу розкривається у дослідженнях П.Хілла, Н.Криворучко та інших.

Основні результати дослідження. Визначаючи творчість з точки зору загальних ознак, слід виокремити, як головні, наступні категорії: створення нового, оригінальність, комбінкування елементів різних систем, зв’язок з пізнанням, постановка і рішення проблем, нестандартних задач щодо задоволення нових потреб суспільства, форма якісного розвитку людини, вищий вид її діяльності, єдність духовного і матеріального, де ідеальне передує матеріальному, спосіб буття людини, форма її самодіяльності, саморозвитку і самоствердження.

Творчий потенціал людини найтіснішим чином пов’язаний із наявністю у неї певних якостей: відповідного рівня інтелектуальних здібностей, вміння аналітично оцінювати ситуацію, швидкості реакції, нестандартності мислення, розвитої інтуїції, фантазії, проектної уяви в прийнятті рішення, самостійності.

Безумовно важливим є творчий потенціал, що має бути розкритим у студента, і який є інтегрованим проявом самих різних якостей особистості, де важливою є ступінь активності особистості в його реалізації. Саме у сфері занять проектно-художньою діяльністю у студентів є можливість ствердити себе як професійна особистість, яка здатна до самостійного пошуку.

Творча особистість студента виявляється у активній та різноманітній діяльності, що складається із засвоєння та накопичення знань у відповідній галузі, яка є базою для подальшого інтелектуального пошуку. Творчі здібності людини, її обдарованість, створюють лише можливість для виникнення та розвитку творчого процесу.

Значну роль у розкритті творчих здібностей особистості та перетворення їх у творчу діяльність відіграє так званий мотиваційний блок. В силу цього завданням вищої школи, а особливо такої, як дизайнерської, що має творчу спрямованість, є формування та збагачення мотивації творчої діяльності майбутнього фахівця.

Навчання студентів на дизайнерських спеціалізаціях вже в рамках учбового процесу вимагає постійного творчого пошуку, але вихід із своїми пропозиціями на широку аудиторію, як то відбувається під час конкурсів та виставок, дає змогу творчій особі порівняти свої надбання із роботами представників інших шкіл,

самостійно оцінити своє у місце у співвідношенні до інших, отримати незалежну об'єктивну оцінку своїй праці.

На початку розглянемо специфіку організації творчої роботи студентів, що навчаються за спеціальністю 6.020206, 7.020210, 8.020210 «Дизайн» спеціалізації „Промисловий дизайн”.

Головні напрямки творчої роботи студентів на спеціалізації «Промисловий дизайн» визначаються:

- задачами, що ставляться в учбовому процесі;
- самостійною роботою у відповідності із професійними інтересами;

Участь в престижних виставках з дизайну зумовило помітне зростання творчої активності серед студентів усіх курсів. Так студенти спеціалізації промисловий дизайн щорічно приймають участь у виставці–конкурсі «Водопарад» м. Харків (Бабич А., Галушка А., Звенигородський Д., Зубарев Р., Лазаренко А., Соколова К., Бовтенко В.). Це є конкурс об'єктів предметного та інтер'єрного дизайну, який ставить на меті виховання сприйняття сучасних тенденцій та напрямків у проєктній культурі дизайну. Головними вимогами до розроблених об'єктів є інновація проєктної думки, функціональна доцільність об'єктів розробки, якість демонстраційної презентаційності макетної частини.

Творча конкурсна робота студентів у сучасних умовах в яких опинилась вища освіта є реальною можливістю втілення проєктних розробок. Прикладом цього твердження є участь студентів у Всеукраїнському конкурсі дизайну освітлювачів «Світло» [2] (куратор – доцент кафедри ”Дизайн” С.Вергунов), що відбувався восени 2006 р. у м. Харкові. У цьому конкурсі приймали участь багато студентів, але найбільшого успіху досягли наступні студенти спеціалізації «ПД»: Карпенко А. (проєкт «Фосфор») — 2 премія, Хворостьянов А. (серія освітлювачів «Аналогія»), Гребнева О. (освітлювач «Convertible»), Заволока М. (світильник ZNS) — 2 премія за відповідність стилю і філософії фабрики Lucerlan та лаконічність рішення, Шагаліна А. (освітлювач «Танго») у номінації візуалізація 3D-моделі.

Представлені проєкти оцінювалися за наступними критеріями: технологічність об'єкту, функціональність об'єкту, краса та користь, вартість при промисловому виробництві і споживча потреба об'єкту.

В напрямку самостійних творчих пошуків реалізується виконання наступних творчих студентських робіт, а саме семантичних колажів, інсталяцій, розробки промислових виробів з використанням мультимедійних комп'ютерних презентацій. До цього напрямку також належать і так звані „Ініціативні проєкти”, що виконуються у межах виставок (студент Вергунов В.С. «Проєкт електрочайнику»), які активно виконуються вихованцями кафедри «Дизайн», починаючи з 2004 року. Основними критеріями при оцінці даних проєктів враховуються можлива купівельна ціна об'єкту, а також руйнівний та конструктивний чинник.

Кафедра у своїй роботі керується принципом постійної участі студентів у виставково-творчому процесі. По-перше, це адаптує їх до реальної конкурентної

боротьби за позиціонування себе на ринку дизайнерських послуг, по-друге, всебічно сприяє розвитку мобільності і гнучкості професійного мислення.

Підготовка та участь у конкурсах творчих робіт студентів спеціальності 6.020207, 8.020210 «Дизайн», спеціалізації «Інтер'єр та обладнання» та «Дизайн меблів» ведеться у напрямку заохочування студентів до участі у різноманітних конкурсах та виставках з метою об'єктивного порівняння свого творчого рівня, якості виконання проектних пропозицій в галузі дизайну.

Важливим з точки зору конкурентноздатності є участь дипломних та курсових робіт (проектів) студентів відповідних кафедр на щорічних оглядах-конкурсах дипломних проектів випускників архітектурних та художніх вищих навчальних закладів України. Відбір до участі в конкурсі відбувається представниками професорсько-викладацького складу кафедр за категоріями цікавості, сучасності та неординарності проектних пропозицій, обов'язкового високого рівня графічного виконання. Всі проектні пропозиції з дизайну інтер'єрів та ландшафтного благоустрою територій студенти виконують згідно реальної архітектурно-планувальної ситуації. Кожного року студентські роботи, що приймають участь у цьому конкурсі, отримують велику кількість дипломів першого та другого ступенів.

Їх тематика та рівень виконання відповідають вимогам часу. Цікавими з обраними темами та художньо-образним проектним рішенням є дипломні роботи студентів Подлевських М. та Слепцова О. (керівник доцент Олексієнко А.М., доцент кандидат архітектури Трегуб Н.Є.) «Архітектурно-художнє рішення інтер'єрів та експозиції музею «Харківщина в Великій вітчизняній війні 1941–1945 рр.» в системі об'єктів меморіального комплексу «Висота маршала Конєва», дипломна робота студента Курманова Р. (керівники ст. викладач Лещенко Т.І., доцент кандидат архітектури Іванова Н.В.) «Архітектурно-художнє рішення інтер'єрів харківського аеровоззалу».

Завжди важливим для студентів є участь їх проектів у конкурсах, що проводяться в межах Міжнародних форумів «Дизайн-освіта», які раз на два роки відбуваються на базі Харківської державної академії дизайну і мистецтв. До конкурсу залучаються всі вищі навчальні заклади дизайнерського та мистецького спрямування України та близького зарубіжжя, тому перемога в ньому є завжди почесною і престижною.

Важливим для студентів та викладачів відповідної кафедри є представлення свої робіт на виставках та конкурсах, що відбуваються у близькому зарубіжжі. Така участь дозволяє порівняти рівень вищих дизайнерських шкіл, співставити свої роботи, об'єктивно дати оцінку представленим роботам. До таких слід віднести участь у арт-базарі в Росії (м. Орел, 2006р.), що відбувався у рамках Міжнародного фестивалю «Ja-дизайнер», молодіжному фестивалі «Интердизайн» в Росії (м. Орел, 2006р.).

На противагу студентам спеціалізації «Інтер'єр та обладнання», студенти спеціалізації «Дизайн меблів» приймають участь у конкурсах та виставках не тільки своїми проектними пропозиціями, але і виконаними об'єктами меблевого дизайну, що спонукає їх вимогливо ставитися не тільки до проектної частини

роботи, але і до самої роботи в матеріалі, шукати реального втілення своїм авангардним рішенням. Безумовно, в першу чергу такі роботи експонуються на спеціалізованих виставках, як, наприклад, виставка–ярмарок «Меблевий салон – 2006. Інтер’єр. Дизайн» (м. Харків), спеціалізована меблева виставка, що проходила у Києві (2005 рік). Де роботи студентів були відзначені дипломами за інноваційні ідеї в меблевому дизайні.

Участь та перемога у таких конкурсах є досить важливими та престижними для студентів, адже маючи вже на початку своєї професійної кар’єри грамоти та дипломи, що відзначають майстерність авторів, такий випускник отримує значно більші можливості у виборі свого працевлаштування.

Специфіка представлення на виставках та конкурсах творчих робіт студентів спеціальності 6.020207, 7.020210, 8.020210 „Дизайн” спеціалізації «Графічний дизайн» передбачає їх роботу, що направлена на масову аудиторію, адже це об’єкти упаковки та плакату. У більшості своїй роботи, що представляються на конкурси, виконуються у рамках навчального процесу, це є курсові та дипломні роботи. Як короткочасні завдання викладачами можуть видаватися теми за оголошеними конкурсами, що в свою чергу значно поживляє, активізує та виробляє активну мотивацію до творчості у студентів.

За темою соціального плакату до дипломного проекту успішно була виконана та продемонстрована серія плакатів «Є питання» (Северіна О.), «Кльово» (Чорна Г.), що брали участь у фестивалі молодіжних та студентських плакатів (Муніципальна галерея, м. Харків, 2004).

Цікавою та корисною була участь студентів у міжнародному конкурсі плакату «Молодь проти хутра» (Париж), де були відзначені дипломами переможців, студенти Харіна Ю. та Самохіна О.

Важливою для студентів була участь у Всеукраїнській виставці шрифту, що проходила в Києві (2004 р.), де представлені були курсові роботи за темою акцидентного шрифту.

Вже на протязі чотирьох років студенти приймають участь у престижному конкурсі упаковки «Заводной апельсин» (Москва, Росія), що проводиться за участі дизайнерів країн СНД та Східної Європи. Студентські роботи були неодноразово відмічені срібними та бронзовими дипломами, що в свою чергу дуже позитивно характеризує рівень підготовки майбутніх спеціалістів. Як приклад відзначені дипломами роботи на тему «Упаковка як елемент фірмової ідентифікації» (студенти Чорна Г., Гуменюк Є., Кузьмін І.).

Також престижною серед студентів є участь у конкурсі, що проводиться „Клубом пакувальників” (м.Київ). Це виключно студентський конкурс, де представляються як самі роботи, так і проводяться конференції. Роботи студентів кафедри „Графічний дизайн” завжди впевнено займають призові місця, як, наприклад, робота Хоменко Є. в номінації «Упаковка майбутнього» яка посіла І місце.

Курсовими роботами студенти приймають участь у Всеукраїнському конкурсі упаковки «Зірка упаковки», у Міжнародному форумі «Дизайн–освіта», де також стають переможцями.

Для студентів спеціалізації «Графічний дизайн» участь у конкурсах є важливою складовою у справі підготовки фахівців у галузі дизайну візуальних комунікацій, адже саме на конкурсах майбутній дизайнер найбільш яскраво може заявити про свій творчий потенціал та отримати компетентну незалежну оцінку.

Особливості конкурсних змагань творчих робіт, що виконуються студентами спеціальності 6.020207, 7.020210, 8.020210 „Дизайн” спеціалізації «Художнє моделювання одягу» (ХМО) та «Художнє моделювання тканин» (ХМТ) розподіляються:

- у рамках навчального процесу;
- самостійна проектно-творча робота;

Щодо творчої роботи на спеціалізації „ХМО” у рамках навчального процесу, то вона складається :

– з робіт, що виконані у період самостійної літньої практики, як курсовий конкурс ескізів міні–колекцій одягу: після 2–ого курсу – дитячої, після 3–ого – жіночого за фольклорними мотивами, після 4 та 5–ого – жіночого та чоловічого за напрямом прет–а–порте або авангард, де тематика вільна. На початку семестру кращі авторські ескізи затверджуються кафедрою „ХМТО” для подальшої розробки та виконання в матеріалі.

В цій роботі існує змагання на кращій ескіз, який буде втілено в матеріалі для подальшої участі у різноманітних показах–конкурсах молодих художників–модельєрів. Не всі студенти мають можливість виконати в матеріалі 5-7 костюмів, тому колективна курсова робота зберігає ім’я автора ідеї колекції одягу і надає шанс взяти участь у різноманітних показах–конкурсах;

– також у рамках навчального процесу виконуються дипломні роботи студентів, що також приймають активну участь у конкурсах.

Специфіка конкурсів молодих дизайнерів одягу полягає в організації та проведенні фестивалів, метою яких є виявлення талантів серед молодих художників–модельєрів, налагодження контактів з промисловими підприємствами та фірмами, професіоналами індустрії моди, залучення замовників по виготовленню одягу та аксесуарів, нових інвесторів тощо.

– кафедра всіляко підтримує зусилля окремих студентів, які спроможні самостійно виконувати міні колекції та брати участь у конкурсах–показах. За останні 5 років постійними учасниками конкурсів молодих дизайнерів одягу є студенти: 5 курсу Гурдіна В., 6 курсу Нгуєн Суан Тхао, які беруть участь у міських, всеукраїнських та міжнародних конкурсах, де вони відзначені нагородами.

Різнманітні конкурси мають свої задачі:

– конкурс ескізів одягу;

– конкурс однієї сукні;

– конкурс колекцій одягу та аксесуарів за номінаціями «прет–а–порте», авангард, етностиль, дитячий одяг та інші.

Критеріями оцінювання є художня виразність об’єктів та їх стильова єдність, новизна та актуальність рішення (авторський підхід до формування, кольору, до роботи з матеріалами колекції), майстерність виконання (знання і використання

властивостей матеріалів, з яких виготовлені моделі, конструкторського рішення, грамотність і охайність технологічної обробки моделей колекцій.

Шлях до фіналу конкурсів відбувається через проходження декількох відбіркових турів.

За 2004–2007 навчальні роки студенти спеціальності „ХМО” брали участь та стали переможцями на конкурсах: 2-й конкурс ескізів в рамках 5-ї Міжнародної спеціалізованої виставки «Тканини. Нитки. Фурнітура» 2004 рік, Міжнародний молодіжний фестиваль «Інтердизайн» (Росія, м. Орел, 2004), 2-й Міжнародний фестиваль моди і театрального костюму ім. Варвари Коринської (2005), «Міжнародна сесія моди «Ja–дизайнер» (м. Орел, фен–проект «Паром»), VI Міжнародний конкурс молодих дизайнерів «Русский силуэт» (м. Курськ, Росія), полуфінал Міжнародного конкурсу молодих дизайнерів одягу «Губернський стиль – 2006».

На спеціалізації «ХМТ» кращі роботи, що виконані у матеріалі під час навчального процесу беруть участь у виставках (гобелени, мереживоплетіння, гаптування, вироби з бісеру).

У 2006 році в Харківському будинку актора відбулася виставка проектів текстилю у сценічному просторі, що присвячені театрам Харкова, виставка «Свято Трійці» 2005 рік., де виставлялися гобелени.

Творча робота студентів, що проходять підготовку зі спеціальності 6.020207, 7.020210, 8.020210 „Дизайн”, спеціалізація „Дизайн інтерактивних засобів візуальних комунікацій” відбувається як у рамках навчального процесу, так і самостійної роботи, що передбачає поглиблене вивчення сучасних комп’ютерних технологій (площинна графіка, тривимірні об’єкти, елементи програмування, анімація, цифрове фото, відео-зйомка, відео-монтаж), а саме:

- комп’ютерна графіка і реклама;
- веб-дизайн;
- CD-презентація, анімація журналів та ін.;
- дизайн комп’ютерних ігор;
- анімація, мультиплікація;
- телевізійна графіка.

Сучасні дизайн–технології – мультимедійні презентації, веб-сайти, яким навчаються студенти, успішно були представлені студентами на форумі “Дизайн-освіта 2007”, Міжнародній конференції та семінарі “Чорнобиль + 20”.

Участь студентів в Олімпіадах зі спеціальних дисциплін як засіб реалізації творчої активності студентів є участь в конкурсних змаганнях у Всеукраїнській олімпіаді з дизайну. Вона відбувається раз на рік і проходять у два тури: перший – у окремих ВНЗ з даного профілю, другий – у базовому вищому навчальному закладі (ХДАДМ). На першому етапі ВНЗ методом конкурсного відбору визначають кандидатури, що будуть приймати участь у другому турі.

Другий тур конкурсу полягає у виконанні двох завдань безпосередньо впродовж двох днів проведення Олімпіади, які складені таким чином, що студенти мають змогу продемонструвати рівень проектно–образного мислення, виявити

своє володіння категоріями композиції, володіння навичками проектно-графічного втілення ідей та вміння виконувати макети.

Журі Олімпіади визначає переможців за сумою балів, що посідають перше, друге та третє місце. Окремо відзначає заохочувальними дипломами певні роботи, які вирізняються за конкретними ознаками: якістю графічного виконання, високий рівень образної виразності, блискуче володіння основними засобами та методами композиції і т.ін.

Участь в Олімпіаді для студентів є дуже престижною: в заключному турі змагається біля 45 учасників, за умови, що кількість учасників від ВНЗ не більше 2 осіб. Тому перемога серед такої кількості претендентів є дуже значущою, і об'єктивно свідчить не тільки про високий рівень підготовки студента та його творчі здібності, але і вміння змагатися.

Висновки та перспективи подальших досліджень:

1. Виявлено, що творча діяльність формує такі важливі якості, як інтелект, аналітичну оцінку проектної ситуації, швидкість генерування проектних ідей, нестандартність та гнучкість мислення, інтуїцію, фантазію, самостійність в прийнятті рішення.

2. Виявлені два головні напрямки проектно-творчої роботи студентів, що навчаються за спеціальністю „Дизайн”, а саме навчальний (задачі, що ставляться у навчальному процесі) і самостійний (робота у відповідності з професійними інтересами).

3. Враховуючи сучасний стан, в якому опинилася вища освіта України, встановлено, що конкурсна робота студентів є реальною можливістю втілення власних проектних розробок.

4. Ще раз підтверджено, що конкурси з предметного дизайну виховують сприйнятливність сучасних тенденцій і напрямків проектної культури, а також головну якість — професійну відповідність.

Література:

1. Світло: спеціалізований каталог. /Под ред. С.В.Вергунова. – Харків: Фрідріх, 2007. – 104 с.
2. Развитие творческой активности студентов в учебной научно-исследовательской деятельности: Сб.науч.тр. – М.: НИИВШ, 1990. – 172с.
3. Хилл П. Наука и искусство проектирования. /Пер. с англ. – М.: Мир, 1973. – 262с.
4. Эншельмейер П.К. Теория творчества. – С.-Пб., 1910. – 205с.

Надійшла до редакції 17.12.2007